

การพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุด้วยงานฝีมือในพิธีการไทย: กรณีศึกษาดำบลหนองงูเห่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

Development of Occupational Skills among Older Adults through Traditional Ceremonial Handicrafts: A Case Study of Nong Ngu Lueam Subdistrict, Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province

พิมพ์จี บรรจงปรุ^{1*}
Pimpajee Bunjongpar^{1*}

¹รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹Bachelor of Public Administration (Public Administration), Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

*Corresponding email: pimpajee.b@nrnu.ac.th

Received: 1 December 2025 ; Revised: 11 December 2025; Accepted: 24 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน 2) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพด้านการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการไทยในพื้นที่ตำบลหนองงูเห่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา และ 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพจิต ด้านสุขภาพกาย และความสามารถในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือ ผู้สูงอายุจำนวน 329 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองงูเห่ จำนวน 20 คน กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการฝึกทักษะอาชีพ จำนวน 40 คน และกลุ่มผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 50 คน ทั้งนี้ กระบวนการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2) ผลการศึกษาความต้องการและการดำเนินกิจกรรมฝึกทักษะแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความต้องการประกอบอาชีพด้านการจัดดอกไม้และการผูกผ้า และสามารถพัฒนาทักษะดังกล่าวไปใช้ในการช่วยงานพิธีการของชุมชน รวมทั้งต่อยอดเป็นอาชีพเสริมและช่วยลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและชุมชน (3) ระดับความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านสุขภาพจิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกาย และด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ สะท้อนว่ากิจกรรมฝึกทักษะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความสุข และโอกาสในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะ งานฝีมือ ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of participation behaviors of older persons in organizing ceremonial activities within the community; (2) study older persons' occupational needs related to fresh flower arrangement, artificial flower arrangement, and fabric draping for Thai ceremonial events in Nong Ngu Lueam Subdistrict, Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province; and (3) analyze older persons' satisfaction with occupational skill training activities and their effects on quality of life in three aspects: mental health, physical health, and income-generating ability. A mixed-methods approach was employed, integrating quantitative and qualitative research. The quantitative sample consisted of 329 older persons. Research instruments included questionnaires, structured interviews, and focus group discussions. Qualitative informants comprised 20 committee members of the Nong Ngu Lueam Subdistrict Elderly Club.

In addition, 40 older persons participated in the occupational skill training activities, and 50 older persons completed satisfaction questionnaires. The research process was conducted using participatory action research to encourage active involvement of older persons throughout the study.

The findings revealed that (1) the overall level of participation behaviors of older persons in organizing community ceremonial activities was high, with cooperation in activities rated as the highest dimension; (2) the results of the needs assessment and implementation of skill training indicated that older persons expressed a strong demand for occupations related to flower arrangement and fabric draping. They were able to apply the acquired skills to support community ceremonial events, extend them into supplementary occupations, and reduce household and community expenses associated with ceremonial arrangements; and (3) overall satisfaction and quality of life after participation were at the highest level. Among the three dimensions, mental health received the highest mean score, followed by physical health and income-generating ability. These results suggest that the occupational skill training activities effectively promote participation, enhance happiness, and support income opportunities for older persons in the community in an appropriate and sustainable manner.

Keywords: Elderly behavior, Participation, Skill development, Handicrafts, Older persons

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว โดยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ [1] ระบุว่า ประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากกว่า 13 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด แนวโน้มดังกล่าวยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) ซึ่งจะมีประชากรสูงวัยมากกว่า ร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากรครั้งนี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อระบบ เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจำเป็นต้องปรับบทบาท และกลไกการดำเนินงานเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ในบริบทของสังคมไทยนั้น มักใช้คำเรียก ผู้สูงอายุว่า “คนแก่” เพื่ออธิบายผู้ที่มีอายุมากหรืออยู่ในวัยชราในลักษณะที่สะท้อนถึงความสามารถและการขาด ความสามารถ [2] การรับรู้ในลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงวิกฤตเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ ทั้งปัญหา ความโดดเดี่ยว ปัญหาทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงิน ตลอดจนปัญหาด้านสุขภาพและระบบสาธารณสุข สถานการณ์เหล่านี้จึงเปรียบเสมือนสัญญาณเตือน (wake-up call) ให้สังคมไทยตระหนักว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ เป็นวาระแห่งชาติที่จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม การพัฒนา คุณภาพชีวิตในบั้นปลาย การส่งเสริมการออม และการพัฒนาระบบสุขภาพที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุนั้น ยังส่งผลต่อการงบประมาณของรัฐ และเพิ่มความเปราะบางให้แก่ครัวเรือน ที่มีผู้สูงอายุพึ่งพิง ผู้สูงอายุจำนวนมากประสบปัญหาทางการเงินและการดำรงชีวิตภายหลังเกษียณ โดยเฉพาะกลุ่มที่ ไม่มีรายได้เสริมหรือขาดการสนับสนุนจากระบบสวัสดิการของรัฐอย่างเพียงพอ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 25.1 ไม่มีรายได้ และรายได้ที่มีอยู่มีแนวโน้มลดลงสวนทางกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่าย ด้านสุขภาพ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว เช่น ขนาดครอบครัวที่เล็กลง และการย้ายถิ่นของบุตรหลาน ยังส่งผลให้ความสามารถในการดูแลและสนับสนุนผู้สูงอายุลดลง [1] จากบริบทดังกล่าว แนวคิดที่มีต่อผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้อง ได้รับการปรับเปลี่ยนจากการมองว่าเป็นภาระของสังคมไปสู่การมองว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ ผู้สูงอายุจำนวนมาก มีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะจากการทำงานมายาวนาน แต่เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณกลับถูกจำกัดบทบาทและขาดโอกาส ในการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีบำนาญประจำ งานศึกษาของธนาคารโลก [3] ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยมากกว่าร้อยละ 30 ยังคงต้องทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ และมากกว่าร้อยละ 40 ไม่มีเงินออมเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในระยะยาว สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและโอกาสการสร้างรายได้ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุ

การพัฒนาทักษะและโอกาสในการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสังคม ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เนื่องจากช่วยเสริมสร้างรายได้และความมั่นคงทางการเงิน ลดการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ เพิ่มคุณค่าในตนเอง และส่งเสริมสุขภาพจิต อีกทั้งยังช่วยลดภาระของรัฐและสังคมในระยะยาว งานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างรายได้และการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ [4], [5], [6] อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะและโอกาสการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ในประเทศไทยยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง และยังไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของศักยภาพและข้อจำกัด

ของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุปสรรคสำคัญที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านสุขภาพ ทักษะคิดเชิงลบต่อการจ้างงาน ผู้สูงอายุ การขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน และการขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล [7] ในบริบทของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลหนองสูงเหลื่อม พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าเกณฑ์ความเพียงพอในการดำรงชีวิต และมีภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

จากบริบทดังกล่าว การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุโดยใช้งานฝีมือและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพิธีการของไทย เช่น การจัดดอกไม้และการผูกผ้า จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่อาศัยทักษะและประสบการณ์เดิม ไม่ต้องใช้แรงงานหนัก สามารถดำเนินการในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม และสามารถต่อยอดเป็นอาชีพเสริมในระดับชุมชนได้ งานฝีมือดังกล่าวจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ และสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบลหนองสูงเหลื่อมอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพด้านการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการไทย ในพื้นที่ตำบลหนองสูงเหลื่อม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพจิต 2) ด้านสุขภาพกาย 3) ความสามารถในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับชุมชน วรรณกรรมที่นำมาทบทวนครอบคลุมแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง แนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนบทบาท ศักยภาพ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจ การเรียบเรียงวรรณกรรมในบทนี้จึงจัดลำดับตามคำสำคัญของการวิจัย เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดเชิงทฤษฎีกับตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัยอย่างเป็นระบบ

1. แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active Aging) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย โดยองค์การอนามัยโลกได้นิยามการสูงวัยอย่างมีพลังว่าเป็นกระบวนการส่งเสริมโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ สุขภาพ (Health) การมีส่วนร่วม (Participation) และความมั่นคง (Security) [9] แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาผู้สูงอายุไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการดูแลสุขภาพหรือการให้สวัสดิการเท่านั้น แต่ต้องส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กันไป ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังถูกนำมาเป็นฐานสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง และเป็นพลังในการพัฒนาสังคม โดยเน้นการส่งเสริมศักยภาพและศักดิ์ศรี การเข้าถึงบริการอย่างเป็นธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมในทุกมิติ [8] แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นผลลัพธ์จากการบูรณาการสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

2. แนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพกับความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

การพัฒนาทักษะอาชีพเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่มีรายได้ประจำหลังเกษียณ งานวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและบริบทของชุมชนสามารถช่วยเพิ่มรายได้ ลดภาระค่าใช้จ่าย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ [12], [13] อาชีพด้านงานฝีมือและงานพิธีการไทย เช่น การจัดดอกไม้สด การจัดดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการ เป็นอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ต้องใช้แรงงานหนัก อาศัยความประณีต ประสบการณ์ และความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยของอารยา ธรรมนุช และทัศนาพร ศรีสุข [12] พบว่า ธุรกิจบริการจัดดอกไม้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและมีศักยภาพ

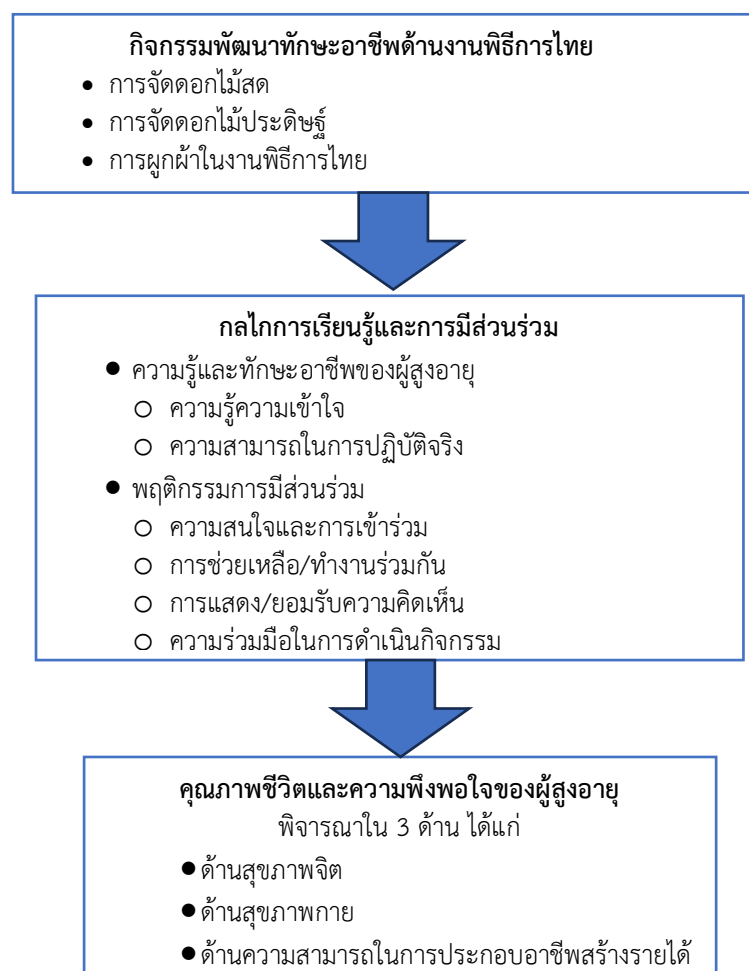
ในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ วรรณารถ ประจักษ์ [13] ชี้ให้เห็นว่า งานจัดดอกไม้ในพิธีการเป็นอาชีพบริการที่สามารถพัฒนาเป็นอาชีพเสริมในระดับชุมชน และช่วยสร้างรายได้ควบคู่กับการดำรงคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม

3. แนวคิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้อธิบายบทบาทของบุคคลในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลต่อชุมชน หรือสังคม Arnstein [14] ได้นำเสนอแนวคิดบันไดแห่งการมีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นตั้งแต่การไม่มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ ไปจนถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจและควบคุมกระบวนการพัฒนา แนวคิดดังกล่าวช่วยอธิบายว่าระดับการมีส่วนร่วมมีผลต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกิจกรรมในชุมชน สำหรับผู้สูงอายุการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เช่น งานพิธีการ งานประเพณี หรือกิจกรรมกลุ่มอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ลดความโดดเดี่ยว และเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง งานวิจัยในระดับพื้นที่พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนสามารถกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม [15]

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active Aging) แนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มิติด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงในการดำรงชีวิต ขณะที่แนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ส่วนแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอธิบายบทบาทของผู้สูงอายุในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมของชุมชน ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าและการยอมรับในสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประเภท Exploratory Sequential Design และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุตำบลหนองสูงเหลือที่มีสุขภาพดีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุติดสังคมจำนวน 1,827 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamané ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 329 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อผู้สูงอายุในพื้นที่ทั้ง 15 หมู่บ้าน เพื่อให้ทุกหน่วยประชากรมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน

1.2.2 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ คือ ผู้สูงอายุที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพจำนวน 50 คน ซึ่งกำหนดขึ้นโดยใช้หลักการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเชิงปฏิบัติการ (operational sample) ที่เหมาะสมกับการประเมินผลกิจกรรมในระดับชุมชน ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวเป็นขนาดที่เพียงพอในการสะท้อนระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ และสามารถบริหารจัดการการเก็บข้อมูลได้อย่างทั่วถึงภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร

1.2.3 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้สูงอายุตำบลหนองสูงเหลือที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน 40 คน โดยกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมให้เหมาะสมกับหลักการของการสนทนากลุ่ม ซึ่งเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น และการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพ ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวเป็นขนาดที่เหมาะสมต่อการจัดแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และสามารถสะท้อนมุมมองที่หลากหลายของผู้สูงอายุในพื้นที่

1.2.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลือ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ รวมจำนวน 20 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน

1.2.5 กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 40 คน เป็นผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมและมีความพร้อมด้านสุขภาพและเวลา ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวกำหนดให้สอดคล้องกับศักยภาพในการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop-based Training) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับการฝึกทักษะอย่างทั่วถึง มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง และสามารถติดตามผลการพัฒนาทักษะได้อย่างใกล้ชิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้พัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ปรับปรุงใหม่ และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งออกเป็นเครื่องมือเชิงปริมาณและเครื่องมือเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ

2.1.1 แบบสอบถามพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ คือ แบบสอบถามพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมข้อมูลด้านเพศ อายุ สถานภาพ รายได้ สุขภาพ และการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ตอนที่ 2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมการมีส่วนร่วม 8 ด้าน ได้แก่ ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น การระดมความคิดเห็น การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การร่วมกันแก้ไขปัญหา การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสะท้อนความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

2.1.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพ โดยพิจารณาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพจิต 2) ด้านสุขภาพกาย 3) ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพสร้างรายได้

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ

2.2.1 แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลือ และผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เพื่อศึกษาบริบท นโยบาย แนวทางการส่งเสริมอาชีพ และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ เครื่องมือนี้นับสนุนการอธิบายผลการวิจัยเชิงบริบทและเชิงนโยบาย

2.2.2 แนวประเด็นการสนทนากลุ่ม เป็นแนวประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้สูงอายุจำนวน 40 คน และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความต้องการในการประกอบอาชีพ การรับรู้ต่อกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เครื่องมือนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพด้านงานพิธีการไทย

2.2.3 กระบวนการฝึกทักษะอาชีพและการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การฝึกทักษะอาชีพและการจัดตั้งกลุ่มอาชีพทำหน้าที่เป็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมและบริบทการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ มิได้ใช้เป็นเครื่องมือวัดโดยตรง แต่เป็นกลไกสนับสนุนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และการประเมินผลลัพธ์ด้านการพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. วิธีการหาคุณภาพ และผลคุณภาพเครื่องมือ

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวคิด เนื้อหา และนิยามศัพท์ และสร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนด

3.1.1 ความเที่ยงตรง (Content Validity) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 1.00

3.1.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ Cornbrach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.946

4. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยได้ยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2568

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ และดำเนินการตาม 3 ขั้นตอนของ PAR ดังนี้

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าจากเว็บไซต์ หนังสือ วารสารวิชาการ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงแนวคิดและเชิงบริบทในการออกแบบการวิจัย โดยข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาศึกษาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสูงวัยอย่างมีพลังและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) แนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพและการสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ 3) แนวคิดและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน 4) นโยบายและแผนงานด้านผู้สูงอายุในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะอาชีพ งานฝีมือ และงานพิธีการไทย ข้อมูลดังกล่าวใช้ประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการศึกษาสถานการณ์และความต้องการขั้นการปฏิบัติการ และขั้นการประเมินผล ในขั้นการศึกษาสถานการณ์และความต้องการ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลี่ยม ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ แนวทางการดำเนินงาน และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุเพื่อศึกษาความต้องการในการประกอบอาชีพ ประสบการณ์ในการจัดงานพิธีการของชุมชน และปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ส่วนขั้นการปฏิบัติการเป็นการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะอาชีพด้านการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการไทย โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมือปฏิบัติจริง ภายใต้รูปแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และขั้นการประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย และความสามารถในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลำดับขั้นของการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ เพื่อนำเสนอภาพรวมลักษณะประชากรของผู้สูงอายุ

6.2 ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามระดับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน จำนวน 24 ข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อใช้เป็นข้อมูลฐานในระยยะการสำรวจนำ (Exploratory Phase) และแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

6.3 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นที่สะท้อนกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพ การมีส่วนร่วม และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในระหว่างการปฏิบัติการ (Action/Intervention Phase)

6.4 ข้อมูลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพ จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมในระหว่างการประเมินผล (Sequential Phase) และแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน ผลการวิเคราะห์จากทั้งสองวิธีถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกัน และสะท้อนผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมพิจารณา เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุด้วยงานฝีมือในพิธีการไทย: กรณีศึกษา ตำบลหนองเหล็ก อำเภอนครหลวง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 82.67 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.91 มีรายได้หลักจากสวัสดิการจากรัฐ คิดเป็นร้อยละ 39.21 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 69 และอาศัยอยู่กับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 46.20 มีผู้ดูแล คิดเป็นร้อยละ 97.26 มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 97.26 มีภาระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 66.87 มีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 67.17 และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 91.19

2. ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน แสดงดังตารางที่ 1-9 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน โดยภาพรวมและรายด้าน

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	4.24	0.27	มาก
2. ด้านการแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม	3.18	0.37	ปานกลาง
3. ด้านการระดมความคิดเห็น	3.37	0.34	ปานกลาง
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	4.18	0.35	มาก
5. ด้านการร่วมกันแก้ไขปัญหาจนงานสำเร็จ	3.88	0.41	มาก
6. ด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน	3.43	0.57	ปานกลาง
7. ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	3.86	0.43	มาก
8. ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม	4.50	0.33	มากที่สุด
รวม	3.83	0.31	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และด้านการแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน ด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มการจัดดอกไม้ในงานพิธีการอย่างต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด	3.95	0.21	มาก
2. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มการจัดดอกไม้ในงานพิธีการมีประโยชน์ต่อท่านมากน้อยเพียงใด	3.91	0.29	มาก
3. การทำงานเป็นทีมทำให้ท่านยังคงสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากน้อยเพียงใด	4.33	0.61	มาก
4. ในอดีตที่ผ่านมา ท่านเข้าร่วมงานฉาบฉวยที่เกิดขึ้นในชุมชนหมู่บ้านอยู่เป็นประจำหรือไม่	4.78	0.57	มากที่สุด
รวม	4.24	0.27	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4 ในอดีตที่ผ่านมา ท่านเข้าร่วมงานฉาบฉวยที่เกิดขึ้นในชุมชนหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นข้อ 3 การทำงานเป็น

ทีมทำให้ท่านยังคงสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และข้อ 2 ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มการจัดดอกไม้ในงานพิธีการมีประโยชน์ต่อท่าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ด้านการแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านให้คำแนะนำหรือเสนอแนวทางที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	3.15	0.36	ปานกลาง
2. ความสำเร็จเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านอยากเสนอแนวทางหรือข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.20	0.51	ปานกลาง
3. ในสถานการณ์ที่ส่วนรวมเผชิญปัญหา ท่านมักจะแนะนำแนวทางแก้ไขเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.13	0.44	ปานกลาง
4. คุณสมบัติหรือประสบการณ์ของท่านช่วยให้แนวทางของท่านมีประโยชน์ต่อส่วนรวม	3.15	0.36	ปานกลาง
5. ท่านคิดว่าแนวทางหรือข้อเสนอของท่านนั้นช่วยทำให้ส่วนรวมเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด	3.29	0.55	ปานกลาง
รวม	3.18	0.37	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 5 ท่านคิดว่าแนวทางหรือข้อเสนอของท่านนั้นช่วยทำให้ส่วนรวมเกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ข้อ 2 ความสำเร็จเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านอยากเสนอแนวทางหรือข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และข้อ 3 ในสถานการณ์ที่ส่วนรวมเผชิญปัญหาท่านมักจะแนะนำแนวทางแก้ไขเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการระดมความคิดเห็น

ด้านการระดมความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านเคยร่วมกิจกรรมระดมความคิดเห็นกับผู้อื่นบ่อยแค่ไหน	3.96	0.34	มาก
2. ท่านรู้สึกภูมิใจและให้ความสำคัญเมื่อมีการเชิญให้เสนอความคิดเห็นในการทำกิจกรรม	3.21	0.41	ปานกลาง
3. การรับฟังผู้อื่นและการให้เกียรติเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านอยากมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นกับกลุ่ม	3.29	0.55	ปานกลาง
4. ท่านมีวิธีที่จะช่วยให้การระดมความคิดเห็นในกลุ่มเป็นไปอย่างสร้างสรรค์	3.22	0.50	ปานกลาง
5. ท่านเคยประสบปัญหาเมื่อมีการระดมความคิดเห็นกับผู้อื่น และท่านสามารถแก้ไขปัญหาได้	3.15	0.36	ปานกลาง
รวม	3.37	0.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการระดมความคิดเห็นโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 ท่านเคยร่วมกิจกรรมระดมความคิดเห็นกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ข้อ 3 การรับฟังผู้อื่นและการให้เกียรติเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านอยากมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นกับกลุ่ม และข้อ 5 ท่านเคยประสบปัญหาเมื่อมีการระดมความคิดเห็นกับผู้อื่น และท่านสามารถแก้ไขปัญหาได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านมีโอกาสให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในกลุ่มหรือชุมชนบ่อยเพียงใด	4.05	0.48	มาก
2. “ดูกันตอนเป็น เห็นกันตอนตาย” เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านยินดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	4.11	0.36	มาก
3. ความเป็นเพื่อนเห็นอกเห็นใจกันเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านยินดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	4.04	0.37	มาก
4. ท่านมีวิธีการในการช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดผลดีสูงสุด	3.31	0.70	ปานกลาง

ด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
5.ความยากลำบากไม่พอกินพอใช้ของท่านเป็นอุปสรรคที่ทำให้ท่านไม่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้	4.78	0.57	มากที่สุด
6.เวลาการไปร่วมงานพิธีการต่างๆ คือตัวอย่างสถานการณ์ที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและประโยชน์ที่เกิดขึ้น	4.77	0.53	มากที่สุด
รวม	4.18	0.35	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 5 ความยากลำบากไม่พอกินพอใช้ของท่านเป็นอุปสรรคที่ทำให้ท่านไม่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาข้อ 6 เวลาการไปร่วมงานพิธีการต่าง ๆ คือตัวอย่างสถานการณ์ที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและประโยชน์ที่เกิดขึ้น และข้อ 4 ท่านมีวิธีการในการช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดผลดีสูงสุด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการร่วมกันแก้ไขปัญหางานสำเร็จ

ด้านการร่วมกันแก้ไขปัญหางานสำเร็จ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำกิจกรรมท่านมักจะมีส่วนร่วมอย่างไรในการแก้ไขปัญหานั้น	4.11	0.39	มาก
2.การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การแก้ไขปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มประสบผลสำเร็จ	4.11	0.36	มาก
3.ท่านมักรับบทบาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหานั้น	3.97	0.45	มาก
4.ท่านเคยเผชิญอุปสรรคเมื่อร่วมกันแก้ไขปัญหากับผู้อื่น	3.31	0.70	ปานกลาง
รวม	3.88	0.41	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน ด้านการร่วมกันแก้ไขปัญหางานสำเร็จโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำกิจกรรมท่านมักจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น และ ข้อ 2 การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การแก้ไขปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มประสบผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาข้อ 3 ท่านมักรับบทบาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหานั้น และข้อ 4 ท่านเคยเผชิญอุปสรรคเมื่อร่วมกันแก้ไขปัญหากับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

ด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.ท่านมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้ากลุ่มบ่อยแค่ไหน	3.25	0.75	ปานกลาง
2.ผลตอบแทนที่เป็นธรรมเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ท่านอยากแสดงความคิดเห็นหรือแบ่งปันความคิดกับผู้อื่น	3.24	0.60	ปานกลาง
3.การให้กำลังใจเป็นวิธีการหรือขั้นตอนในการเตรียมความคิดเห็นเพื่อแบ่งปันในกลุ่ม	3.31	0.70	ปานกลาง
4.เมื่อมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ท่านยินดีและรับฟังต่อความคิดเห็นของพวกเขา	4.11	0.36	มาก
5.ท่านเคยประสบสถานการณ์ที่ท่านไม่สะดวกใจในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับกลุ่ม	3.24	0.60	ปานกลาง
รวม	3.43	0.57	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกันโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4 เมื่อมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นท่านยินดี และรับฟังต่อความคิดเห็นของพวกเขา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาข้อ 3 การให้กำลังใจเป็นวิธีการหรือขั้นตอนในการเตรียมความคิดเห็นเพื่อแบ่งปันในกลุ่ม ส่วนข้อ 2 ผลตอบแทนที่เป็นธรรมเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ท่านอยากแสดงความคิดเห็นหรือแบ่งปันความคิดกับผู้อื่น และข้อ 5 ท่านเคยประสบสถานการณ์ที่ท่านไม่สะดวกใจในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.เมื่อได้รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากของตนเอง ท่านยินดีและพร้อมรับฟังเสมอ	4.11	0.39	มาก
2.ท่านสามารถยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้	4.05	0.45	มาก
3.การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้นมีผลต่อการทำงานร่วมกันของกลุ่ม	3.97	0.45	มาก
4.ท่านเคยเปลี่ยนความคิดของตนเองหลังจากรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.31	0.70	ปานกลาง
รวม	3.86	0.43	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 เมื่อได้รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากของตนเอง ท่านยินดีและพร้อมรับฟังเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาข้อ 2 ท่านสามารถยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ และข้อ 4 ท่านเคยเปลี่ยนความคิดของตนเองหลังจากรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชน ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมต่าง ๆ	3.44	0.79	ปานกลาง
2.การเสียสละ จิตอาสาเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านพร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่น	4.84	0.49	มากที่สุด
3.บทบาทหรือหน้าที่ใดที่ท่านมักรับเมื่อทำงานร่วมกับคนอื่น	4.91	0.37	มากที่สุด
4.ท่านคิดว่าการร่วมมือกับผู้อื่นมีผลต่อความสำเร็จของกิจกรรม	4.82	0.57	มากที่สุด
รวม	4.50	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดงานพิธีการต่าง ๆ ในชุมชนด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3 บทบาทหรือหน้าที่ใดที่ท่านมักรับเมื่อทำงานร่วมกับคนอื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาข้อ 2 การเสียสละ จิตอาสาเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ท่านพร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่น และข้อ 1 ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ความต้องการของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพด้านการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการไทย ในพื้นที่ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพด้านการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดิษฐ์ และการผูกผ้าในงานพิธีการไทยสามารถอธิบายได้ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติความสามารถ มิติเศรษฐกิจ และมิติคุณภาพชีวิต ซึ่งแต่ละมิติมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและสะท้อนบริบทการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองงูเหลือมอย่างชัดเจน 1) มิติความสามารถ ผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้ไม่ยากและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงข้อจำกัดด้านสุขภาพและสมรรถภาพทางร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย ทักษะการจัดดอกไม้ การผูกผ้า และการจับจีบผ้า ถูกมองว่าเป็นทักษะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้แรงกายมาก ใช้เครื่องมือพื้นฐาน และสามารถปรับระดับความยากง่ายให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคลได้ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทงานพิธีการไทยในชุมชน เช่น การเลือกใช้วัสดุ โทนสี และรูปแบบการตกแต่งที่เหมาะสมกับประเภทของงาน ซึ่งสะท้อนความต้องการทักษะที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่ 2) มิติเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุสะท้อนความต้องการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เสริมอย่างเหมาะสมกับวัย หรืออย่างน้อยช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อาชีพด้านการจัดดอกไม้และการผูกผ้าในงานพิธีการไทยถูกมองว่าเป็นอาชีพที่มีความต้องการอย่างต่อเนื่องในชุมชน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับงานบุญ งานประเพณี และพิธีกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ อีกทั้งสามารถประกอบอาชีพได้ในพื้นที่ใกล้บ้าน ไม่ต้องลงทุนสูง และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมากนัก ผู้สูงอายุยังมองว่าอาชีพดังกล่าวสามารถพัฒนาในรูปแบบการรวมกลุ่มอาชีพในระดับชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้และเพิ่มอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว 3) มิติคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุมีความต้องการกิจกรรมการประกอบอาชีพที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงรายได้ แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และความภาคภูมิใจในตนเอง การทำงานร่วมกันในลักษณะกลุ่มช่วยลดความรู้สึกเหงาและความโดดเดี่ยว เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกดีกว่าตนเองยังมีบทบาทและคุณค่าในการช่วยเหลือครอบครัวและสังคม ความต้องการในมิตินี้สะท้อนให้เห็นว่า การประกอบอาชีพสำหรับ

ผู้สูงอายุไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและความสุขในการดำรงชีวิตภายใต้บริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตำบลหนองสูงเหนือ

4. ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกทักษะอาชีพต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แสดงดังตารางที่ 10-13 ดังนี้
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมและรายด้าน

ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านจิตใจ	4.83	0.38	มากที่สุด
2. ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ	4.67	0.48	มากที่สุด
3. ด้านสุขภาพกาย	4.79	0.40	มากที่สุด
รวม	4.76	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านสุขภาพกาย และด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมและรายข้อด้านจิตใจ

ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุขขณะเข้าร่วมกิจกรรม	4.92	0.27	มากที่สุด
2. กิจกรรมช่วยลดความเครียดของท่านได้	4.86	0.41	มากที่สุด
3. ท่านรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น	4.86	0.41	มากที่สุด
4. ท่านมีความมั่นใจในการเข้าสังคมหรือกล้าแสดงออกมากขึ้น	4.80	0.5	มากที่สุด
5. ท่านมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มมากขึ้น	4.74	0.53	มากที่สุด
6. ท่านมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น	4.82	0.44	มากที่สุด
รวม	4.83	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมของด้านจิตใจมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 ท่านรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุขขณะเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ข้อ 2 กิจกรรมช่วยลดความเครียดของท่านได้ และข้อ 3 ท่านรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น และข้อ 5 ท่านมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวม และรายข้อด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ

ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านมีความมั่นใจที่จะนำทักษะจากกิจกรรมไปใช้ประกอบอาชีพ	4.68	0.51	มากที่สุด
2. ท่านเห็นศักยภาพของตนเองในการหารายได้เพิ่มขึ้น	4.66	0.52	มากที่สุด
3. กิจกรรมช่วยให้ท่านมีทักษะอาชีพเพิ่มขึ้น	4.66	0.52	มากที่สุด
4. ท่านสามารถผลิตสินค้า/บริการเพื่อจำหน่ายได้	4.62	0.53	มากที่สุด
5. ท่านสามารถถ่ายทอดทักษะที่ได้รับให้แก่คนในชุมชนได้	4.68	0.51	มากที่สุด
6. โครงการที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับวัยของท่าน	4.72	0.50	มากที่สุด
รวม	4.67	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมด้านความสามารถในการประกอบอาชีพมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 6. โครงการที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับวัยของท่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ข้อ 1. ท่านมีความมั่นใจที่จะนำทักษะจากกิจกรรมไปใช้ประกอบอาชีพ และข้อ 5. ท่านสามารถถ่ายทอดทักษะที่ได้รับให้แก่คนในชุมชนได้ และข้อ 4. ท่านสามารถผลิตสินค้า/บริการเพื่อจำหน่ายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมและรายข้อ ด้านสุขภาพกาย

ด้านสุขภาพกาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านรู้สึกว่าคุณแข็งแรงและสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวก	4.74	0.53	มากที่สุด
2. สุขภาพร่างกายของท่านดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม	4.80	0.40	มากที่สุด
3. ท่านใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายหรือกิจกรรมที่เหมาะสม	4.82	0.39	มากที่สุด
รวม	4.79	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยภาพรวมด้านสุขภาพกายมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3. ท่านใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายหรือกิจกรรมที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ข้อ 2. สุขภาพร่างกายของท่านดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม และข้อ 1 ท่านรู้สึกว่าคุณแข็งแรงและสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

อภิปรายผล

การวิจัยนี้สะท้อนว่า การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองสูงเหลื่อมควรดำเนินการด้วยแนวทางแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม/จิตใจเข้าด้วยกัน โดยใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพจากฐานทุนชุมชน ได้แก่ การจัดดอกไม้และการผูกผ้าในงานพิธีการไทย เป็นกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสร้างโอกาสด้านอาชีพ ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1) ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและด้านความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สะท้อนว่าผู้สูงอายุมีความพร้อมในการ “ลงมือทำ” และมีศักยภาพในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ด้านการริเริ่มความคิด การแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นข้อจำกัดเชิงบทบาทว่า ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งในบทบาทผู้ปฏิบัติ แต่ยังต้องการพื้นที่และกระบวนการหนุนเสริมให้มีความมั่นใจในการเสนอความคิดเห็นเชิงรุกมากขึ้น ประเด็นนี้มีนัยสำคัญต่อการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ownership) และการยกระดับการมีส่วนร่วมจาก “ร่วมทำ” ไปสู่ “ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ” ในระยะยาว ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Blix และ Agotnes [18] ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มเชิงนโยบายด้านผู้สูงอายุที่ส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีพลัง โดยให้ผู้สูงอายุมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลตนเองและมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งในมุมมองของการวิจัยนี้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมจึงควรออกแบบกิจกรรมให้เอื้อต่อการฝึกทักษะการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม

2) ผลการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุสะท้อนความจำเป็นที่เชื่อมโยงกันใน 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติความสามารถ คือความต้องการทักษะที่เรียนรู้ได้จริง เหมาะสมกับวัย และสามารถนำไปใช้ในบริบทชุมชน (2) มิติเศรษฐกิจ คือความต้องการสร้างรายได้เสริมหรือช่วยลดรายจ่าย และ (3) มิติคุณภาพชีวิต คือความต้องการกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มคุณค่าทางใจ ลดความเหงา และสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งสามมิตินี้สะท้อนว่า “ความต้องการประกอบอาชีพ” ของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงเรื่องรายได้ แต่เป็นความต้องการเชิงคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคมและความหมายของการดำรงชีวิตในวัยสูงอายุด้วย เมื่อพิจารณาในภาพรวม ความต้องการดังกล่าวสัมพันธ์กับบริบทปัญหาที่พบจากข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะภาวะโรคประจำตัวและภาระหนี้สินในสัดส่วนสูง ซึ่งสะท้อนความเปราะบางด้านสุขภาพและเศรษฐกิจที่กดทับคุณภาพชีวิต และทำให้การพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับวัยเป็นประเด็นเร่งด่วนในระดับพื้นที่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับพิรธรราย พูนเกิด และคณะ [16] ที่ระบุอุปสรรคเชิงโครงสร้างด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ ทั้งข้อจำกัดทางร่างกายและทัศนคติด้านลบของผู้ประกอบการ รวมถึงสอดคล้องกับบัวหลั่น หินแก้ว และชนิษฐา นันทบุตร [17] ที่พบว่า ปัญหาและความต้องการการดูแลผู้สูงอายุครอบคลุมหลายด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาพและเศรษฐกิจควบคู่กับด้านสังคม

3) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อกิจกรรมและคุณภาพชีวิตภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านสุขภาพจิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสุขภาพกาย และด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า กิจกรรมฝึกทักษะไม่ได้ส่งผลเฉพาะเชิงทักษะหรือเชิงรายได้เท่านั้น แต่มีผลเชิงจิตใจและสังคมอย่างเด่นชัด กล่าวคือ กิจกรรมในลักษณะกลุ่มทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ลดความเหงาและความโดดเดี่ยว และเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง

(self-esteem) จากการมีผลงานที่จับต้องได้และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับ Khongphokhanun, Koseyayothin, และ Somtrakool [19] ที่เน้นความสำคัญของการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และงานหัตถกรรมให้มีเอกลักษณ์และสามารถต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้ ในขณะที่ประเด็นด้านการสร้างรายได้และการออกแบบระบบสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ พบ ความแตกต่างบางส่วนเมื่อเปรียบเทียบกับ Kajitani [20] ที่ชี้ว่าการสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุในญี่ปุ่นยังต้องอาศัยการปรับโครงสร้างและทัศนคติขององค์กร/ตลาดแรงงาน รวมถึง Yeoh [21] ที่ศึกษานโยบายสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกาโดยผ่านโครงการ SCSEP ซึ่งสะท้อนว่าบริบทต่างประเทศเน้น “กลไกตลาดแรงงานและนโยบายการจ้างงาน” ขณะที่การวิจัยนี้เน้น “การสร้างอาชีพจากฐานทุนชุมชนและการรวมกลุ่ม” จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านโอกาสการจ้างงานในระบบ กล่าวโดยสรุป การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพที่อิงฐานทุนชุมชนและออกแบบให้เอื้อต่อการรวมกลุ่ม เป็นยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม ทั้งด้านจิตใจ สุขภาพกาย และโอกาสทางเศรษฐกิจ อีกทั้งช่วยส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เป็น “พลัง” ของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและมีความหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ และสังคมอย่างเป็นองค์รวม
- 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้สูงอายุ โดยเน้นทักษะการริเริ่มความคิด การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ
- 1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดสรรทรัพยากรพื้นฐาน การพัฒนาช่องทางการตลาดที่เหมาะสม และการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับชุมชนและท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านทัศนคติ วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมที่มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ
- 2.2 ควรพัฒนาและทดสอบรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุที่มุ่งเสริมภาวะผู้นำและการพึ่งพาตนเองเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว
- 2.3 ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายผลรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพไปยังพื้นที่อื่นหรืออาชีพประเภทอื่น พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อจำกัดในการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- [1] สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานสถิติจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2565, กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565.
- [2] รศรินทร์ เกรย์, อุมารณ ภัทรวาณิชย์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณพเก้า, *มนต์คนใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*, นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556.
- [3] World Bank, *Thailand Economic Monitor: Aging Society and Economic Transformation*, 2021. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.worldbank.org/th/publication/thailand-economic-monitor-aging>
- [4] สุธาสินธุ์ บุรีคำพันธ์ และธนธัส วิทยากรณ์, “การศึกษางานประเพณีศิลปการจัดดอกไม้สดสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่งภายในแนวคิดการออกแบบไทยร่วมสมัย,” *วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*, ปีที่ 18, ฉบับที่ 1, หน้า 209–216, 2562.
- [5] รจนา จันทราสา และภานุ พัฒนปณิธิพงศ์, *ดอกไม้สู่ศิลปะสร้างสรรค์: สัมพันธภาพระหว่างดอกไม้กับวัฒนธรรมและการออกแบบผลิตภัณฑ์*, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2562.
- [6] P. Koomquan, B. Nakha, S. Prasatkaew, and R. Yamkeep, “Identity of a coastal community on natural tie-dyed fabric: A case study of Ban Khok Kham, Samut Sakhon Province,” *Kasembundit Journal*, vol. 26, no. 1, pp. 1–13, 2025.
- [7] สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, *กรอบการวิจัยและนวัตกรรม 2569*, กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2569.
- [8] กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580)*. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/download/laws/th1653553501-843_0.pdf
- [9] World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. Retrieved from http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/67215/1/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf

- [10] พิมพ์พิ จี บรรจงปรุ. (2568). การพัฒนากลไกการดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองด้วยหลัก 4 อ. ยา 8 ขนาน ของผู้สูงอายุ ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).
- [11] อารยา ธรรมนุช และ ศศิธร ศรีสุข. (2568). การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และศึกษาองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันด้านความแตกต่างของธุรกิจบริการรับจัดทำดอกไม้ในพื้นที่จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย และจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 27(1), 182–195.
- [12] วรณารถ ประจักษ์. (2563). ธุรกิจร้านดอกไม้: การบริการจัดดอกไม้ตามพิธีการ กรณีศึกษา ร้านดอกไม้โอลิชาเบธ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 4(1), 6–9.
- [13] Arnstein, S. R. (1969). A ladder of community participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 216–224. Retrieved from <http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>
- [14] พิมพ์พิ จี บรรจงปรุ และ จิรัฐพร ไทยงเหนือ. (2564). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเครือข่ายการเสริมสร้างธรรมาภิบาลสู่ความเป็นเลิศเพื่อเป็นต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).
- [15] พิรธรราย พูลเกิด และคณะ. (2567). การส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในเขตโซนกลุ่มกรุงเทพเหนือ กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 7(1), 115–139.
- [16] บัวหลัน หินแก้ว และ ชนิษฐา นันทบุตร. (2566). ปัญหาและความต้องการการดูแลช่วยเหลือภาวะยากลำบากของผู้สูงอายุในชุมชน. *วารสารวิจัยการพยาบาลและสุขภาพ*, 24(2), 1–19.
- [17] Blix, B. H., & Agotnes, G. (2023). Aging successfully in the changing Norwegian welfare state: A policy analysis framed by critical gerontology. *The Gerontologist*, 63(7), 1228–1237. <https://doi.org/10.1093/geront/gnac177>
- [18] Khongphokhanun, P., Koseyayothin, M., & Somtrakool, K. (2015). The Ten Crafts: Design and integration for developing creative economic products. *Asian Social Science*, 9(4), 27–37.
- [19] Kajitani, S. (2023). Promoting employment of older workers and adjustment of their working conditions at Japanese firms. *Japan Labor Issues*, 7(42), 26–33. Retrieved from <https://www.jil.go.jp/english/jli/documents/2023/042-02.pdf>
- [20] Yeo, H. (2021). Employment support programs for older adults in the U.S.: Focusing on the Senior Community Service Employment Program (SCSEP). *Global Social Security Review*, 16, 113–119. <https://doi.org/10.23063/2021.03.9>